

Meer *empowerment* verbetert levenskwaliteit jonge kankerpatiënt

Verlies van autonomie en gebrek aan steun spelen jonge patiënten parten

Hoewel de meeste jonge kankerpatiënten van 18-35 jaar het zwaar voor de kiezen krijgen, kunnen zij zich gezien de omstandigheid redelijk staande houden. Maar er is ook een groep waarvoor dat niet geldt, en voor wie oncologen eigenlijk beter hun best zouden moeten doen. In een artikel dat binnenkort verschijnt in *Cancer* brengt internist en oncoloog Suzanne Kaal van Nijmeegse Radboudumc die groep in kaart.

De leeftijd van 18 tot 35 is cruciaal in een mensenleven. In die periode worden jongeren economisch en psychologisch zelfstandig, vormen ze een beeld over zichzelf en leren ze verantwoordelijk te zijn voor zichzelf. Kanker verstoort dat proces. De confrontatie met de sterfelijkheid, het gedwongen weer afhankelijk worden van de ouders, het moeten stoppen met een opleiding of het verlies van een baan en vrienden gaan meestal gepaard met een significante afname van de kwaliteit van leven.

Uit steeds meer studies blijkt dat *empowerment* een tegengif tegen het verlies van levenskwaliteit bij kanker is. Psychologen definiëren *empowerment* als het vermogen om doelen te bereiken. In dit geval is dat het vermogen om te om te gaan met kanker, en ondanks die ziekte een zo goed mogelijk leven te leiden. Kennis van de mogelijkheden in de omgeving om die doelen te bereiken, maar ook het geloof in het eigen

kunnen en zelfrespect zijn elementen van *empowerment*. In haar onderzoek bestudeerde Kaal 89 kankerpatiënten, die allemaal werden behandeld in een gespecialiseerd kankercentrum. Ze ontdekte bij patiënten met een hoge mate van *empowerment*, conform de ver-

wachting, minder stress en een betere levenskwaliteit. Daarnaast waren de gemiddelde *empowerment*-scores redelijk, maar was er een grote individuele variatie. Er is dus een groep patiënten waarbij ruimte is voor verbetering, en waar psychosociale zorgverleners zich op zouden kunnen richten.

Het ging daarbij met name om vrouwelijke patiënten, patiënten met weinig sociale steun en patiënten met weinig autonomie. Onder autonomie verstaan psychologen het vermogen om zelf een koers te bepalen. Autonome mensen voelen zich bijvoorbeeld goed op hun gemak in een vreemde omgeving en vormen hun eigen mening, die mag afwijken van de mening van anderen.

Kaal suggereert op basis van haar onderzoek om internetgroepen voor kankerpatiënten te stimuleren. Die groepen kunnen patiënten de sociale steun geven die ze in hun directe omgeving mogelijk missen. Daarnaast zouden zorgverleners, bijvoorbeeld door middel van cognitieve gedragstherapie, kankerpatiënten kunnen onderwijzen in zelfmanagementtechniek, zoals het stellen van realistische doelen, het sturen van het gedrag, zelfevaluatie en het zo nodig bijsturen van het gedrag. ∞

- ∞ 10. Hojman P, Dethlefsen C, Brandt C, Hansen J, Pedersen L, Pedersen BK. Exercise-induced muscle-derived cytokines inhibit mammary cancer cell growth. *Am J Physiol Endocrinol Metab.* 2011 Sep;301(3):E504-10.

Leefstijfactoren tellen mee na de behandeling van kanker (pagina 15)

- ∞ 1. Bankhead C. ASCO: Healthy Lifestyle Adds to Colon Cancer Survival. Study results should not be interpreted as substitutes for standard care. *MedPageToday.com*, May 17, 2017.
- ∞ 2. Hayes SC. Can exercise influence survival following breast cancer: Results from a randomised, controlled trial. Poster, gepresenteerd op 3 juni op de 2017 ASCO Annual Meeting. *J Clin Oncol* 35, 2017 (suppl; abstr 10067).
- ∞ 3. Van Blarigan E. American Cancer Society (ACS) Nutrition and Physical Activity Guidelines after colon cancer diagnosis and disease-free (DFS), recurrence-free (RFS), and overall survival (OS) in CALGB 89803 (Alliance). Abstract, gepresenteerd op 2 juni op de 2017 ASCO Annual Meeting. *J Clin Oncol* 35, 2017 (suppl; abstr 10006).

Geschenk uit de hemel of volksverlakkerij? (pagina 20)

- ∞ 1. Olivia Newton-John neemt cannabisolie tegen kanker. *Algemeen Dagblad*, 1-6-2017
- ∞ 2. <https://hoaxy.iuni.iu.edu>.
- ∞ 3. Newman T. Cannabinoids and chemotherapy in combination kill cancer cells. *MedicalNewsToday.com*, 7 June 2017.
- ∞ 4. Scott KA, Dalglish AG, Liu WM. Anticancer effects of phytocannabinoids used with chemotherapy in leukaemia cells can be improved by altering the sequence of their administration. *Int J Oncol.* 2017 Jul;51(1):369-77.
- ∞ 5. Shrivastava A, Kuzontkoski PM, Groopman JE, Prasad A. Cannabidiol induces programmed cell death in breast cancer cells by coordinating the cross-talk between apoptosis and autophagy. *Mol Cancer Ther.* 2011 Jul;10(7):1161-72.
- ∞ 6. Elbaz M, Nasser MW, Ravi J, Wani NA, Ahirwar DK, Zhao H, Oghumu S, Satoskar AR, Shilo K, Carson WE 3rd, Ganju RK. Modulation of the tumor microenvironment and inhibition of EGF/EGFR pathway: novel anti-tumor mechanisms of Cannabidiol in breast cancer. *Mol Oncol.* 2015 Apr;9(4):906-19.

- ∞ 7. Fanelli G, De Carolis G, Leonardi C, Longobardi A, Sarli E, Allegri M, Schatman ME. Cannabis and intractable chronic pain: an explorative retrospective analysis of Italian cohort of 614 patients. *J Pain Res.* 2017 May 22;10:1217-24.

Zelfhypnose effectief tegen stress bij borstkanker (pagina 24)

- ∞ 1. Carlson LE, Bultz BD. Mind-body interventions in oncology. *Curr Treat Options Oncol.* 2008 Jun;9(2-3):127-34.
- ∞ 2. Bragard I, Etienne AM, Faymonville ME, Coucke P, Lifrange E, Schroeder H, Wagener A, Dupuis G, Jerusalem G. A Nonrandomized Comparison Study of Self-Hypnosis, Yoga, and Cognitive-Behavioral Therapy to Reduce Emotional Distress in Breast Cancer Patients. *Int J Clin Exp Hypn.* 2017 Apr-Jun;65(2):189-209.
- ∞ 3. Lanctôt D, Dupuis G, Anestin A, Bali M, Dubé P, Martin G. Impact of the Yoga Bali method on quality of life and depressive symptoms among women diagnosed with breast cancer undergoing chemotherapy. *Psycho-Oncology* 2010;19(Suppl. 2):139.

Perioden met weinig glucose houden immuunsysteem beter bij de tijd (pagina 26)

- ∞ 1. Lawless SJ, Kedia-Mehta N, Walls JF, McGarrigle R, Convery O, Sinclair LV, Navarro MN, Murray J, Finlay DK. Glucose represses dendritic cell-induced T cell responses. *Nat Commun.* 2017 May 30;8:15620.
- ∞ 2. Not such a 'simple' sugar -- glucose may help fight cancer and inflammatory disease. *Persbericht Trinity College Dublin*, 30 May 2017.

Meer empowerment verbetert levenskwaliteit jonge kankerpatiënt (pagina 28)

- ∞ Kaal SEJ, Husson O, van Duivenboden S, Jansen R, Manten-Horst E, Servaes P, Prins JB, van den Berg SW, van der Graaf WTA. Empowerment in adolescents and young adults with cancer: Relationship with health-related quality of life. *Cancer.* 2017 Jul 11.